

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

34 Jracundo[rum] (Zürn narren) Nole. Subito irasci: paruam vindicta[m]
ap[ro]petere: ap[ro]petere magnam: p[ro]rumpere in vocem/ in
[con]tumelia[m]/ in facta: iram retinere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turba. XXXIII. XII

sed nauſeans in nauī ſentire fetorē z mare/reliq̄t mercātias: z factus eſt hortulanus: cui deficientib; leguminib; fact⁹ eſt miles. Vidēs ſc̄t act em ꝓrariā/ ſicut terga z fugit: itez factus ſtudēs/adherēs Cratoni. ſz horrēs q̄ſtiones q̄ in ſede ei⁹ erāt ꝓſcripte. xvj. dicit vxorē. Et neq; ſe dicit matrimonij ferēs/ Ptolemei doctrine ſe traſidit. Et cum neq; hūc intelligeret /optauit tādē ſe eſſe aſinum.

Sexta nola: diuerſas ingredi religiones. Sacerdos fact⁹ niti⁹ fieri canonic⁹ regularis: deinde fit de ordine h̄i Benedicti. hoc relicto declinat ad ciſterciē. h̄i Bernardi/ deinde ad carthuſiā. Itaq; ſp̄ manet fatuus: vbiq; reperit critiū. z dum vnū declinat in ſuo ſtatu/ in alio duos offendit: immo ſi liceret retrahere pedem/ etiā de carthuſia abiret. Sed audit ſibi dicit: Qui ponit manū ad aratꝝ zc. Melius eſt laudabile viuere in vno ſtatu/ in quo q̄s vocat⁹ eſt frater: q̄ ſic ex incōſtātia ad diuerſa declinare.

Septima nola: terras luſtrare. Sunt q̄ vagi ſup terrā efficiunt lai R ci ꝓ glā adipiſcēda: aperiūt ſibi nouos mūdōs: perūt terrā ſctām/ Raiberiā/ Sarmatas/ Ruſſen albos z rubcos/ Angliā z Galachiam zc. Sunt deinde ſtudētes q̄ Bononiā/ Parrhiſius/ Cracouiam/ z alias multas q̄ritant vniuerſitates: quas z inhabitāt. Sunt tādē deuoti q̄ p̄gre ꝓficiſcētes viſitāt limina ſctōꝝ aplōꝝ Rome/ ſancti Jacobi in Compoſtella zc. Sed qd̄ hec oīa o frēs: (Ein ganf iſt geſlogē vñ/ vñ gagack kumpf wider zebuf) Quiſq; ab ede ſua patria volat improbus anſer/ Ille domū rediens anſer vt an̄ manet. Dic o deuote: qd̄ tibi ꝓderit q̄ limina ſctōꝝ viſitaſti: z colloq̄a ꝓ deſerta z eremitoria cuz i eremitis habuiſti: z talis redis qualis eruiſti. Audi qd̄ dicat Hieronꝝ. Nō Hieroſolymis fuiſſe/ ſed h̄n ibidē viuiſſe laudabile ē. De hoc vide notabile dictū Caſſiani/ in colla. pa. col. credo ꝓma. Dic deinde tu ſtudēs/ q̄ te putas glōſum inde qz luſtraſti multas vniuerſitates z nihil ſtutū aut ſciāz reportaſti: qd̄ ꝓfuiff; Platoni illi magno q̄ multa luſtraſt⁹ eſt: z Moysi q̄ in Egipto/ z Danieli q̄ in Caldea: Plane niſi didiciſſent/ tam glōſi nō euaiſſent. Dic tandē z tu o miles: qd̄ tibi blādiris ſup eo q̄ in multis z longinq; fuiſti regionib;: nō aut ꝓudētior/ nō ſtuoſior/ ſed ꝓſus talis qualis exieras rediſti. Adhuc nō ſi crapulari/ maledicere/ blaſphemare/ ludere z ſimilia. Propter h̄ nō oportuiſſet lōgius abire: etiā h̄ talia didiciſſe poteras minorib; labore z expenſis. Vbi eſt modēſtia tua quā didiciſti: pietas in deum/ animi foritudo in hoſtes/ miſērdia z benignitas in paupes: Nihil nihil. Quid oēs hi de hac turba: (Semp narren/ heur als fern/ wanckel/ wander narren) Rogemus dñm.

Fer. vi. poſt Iudica. vi. Aprilis:

Stultoz infinitus eſt numerus. Eccl̄s. j. Euangelium.

M ij

Iracundorum

Tercima quarta turma stulorum est iracundorum (Zürn narren) Non omnes qui irascunt fatui sunt: ideo est necesse animi aduertere nolas quibus fatui a non fatuis irascenibus dinoscantur. Sunt enim qui irascuntur peccato proprio: et vindictam iustam expectant: discrete seipos affligentes. Non hi fatui sunt: sed sapientes: et audientes et illud Psalmi. Irascimini: et pro peccatis vestris in cubilibus pungimini. Sunt alij qui peccatis proximorum irascuntur: iustam infligentes etiam vindictam. Et etiam hi non stulti sunt: sed sicut precedentes bona ira (quae non pro vitio: sed pro zelu dicitur) irascuntur. Sunt tertio quidam naturaliter iracundi: est enim ira naturalis quaeque passio ut in melancholicis et colericis: et non accidit nisi ex plerione naturalitate. Quarta ira de se nullum est peccatum: dummodo manet infra limites nature. Sunt qui videntur irati: non tamen sunt: sed potius impatientes. Ira enim quaeque dicitur sola impatiencia absque appetitu ulterioris vindictae: hoc non est prope ira: nec est mortale peccatum: si ex impatiencia non impediatur ratio. Sunt tamen quidam irati: sic quod parua aut nulla affectum amoris habent circa alium: sic quod est in eis quidam refrigeratio charitatis erga proximum: contra tamen odium: quoniam scilicet non desiderat ei nec bonum nec malum. Et non est mortale: nisi quoniam proximum videtur in extrema necessitate: hec latius si placet deducito ex Hieronymo. Ecce hi irascuntur: et tamen non sunt recedendi spiritus fatui. Sed iam videamus quibus nolis distinguantur iracundi fatui a non fatuis. Sunt autem nola septem.

Prima nola est: subito irasci. Primis moribus sensualitatis contingit ut quod impetu quidam vehementer tangat appetitu vindictae: et ratio perveniat: et hoc est veniale peccatum parua nola: sed caue ne crescat: mox suppumas: est enim sicut in aliorum vitiorum primis moribus puta luxurie: quae non sunt mortalia: si tamen sentit erunt mortalia. Sic posset quod tadium videri in cogitatione vindictae et motus: incretaret appetitus quod peccaret mortaliter: sicut in peccato carnis: ut dicit Scotus. Supprime ergo scintilla: ne in flammam excreseat: et fel crescit.

Secunda nola est: etiam cum sensu appetere vindictam: sed parua parui poderis: et est peccatum veniale et parua nola. Sicut enim precedens actus imperfectus est ex parte appetitus: sic ille ex parte obiecti: quod propter sui puritatem quasi pro nihilo habet. Sicut in furto: recipe. scilicet. racemum paruum de vinea: sic et habere puerum per capillos vel aurem in sui vindictam.

Tertia nola: appetere cum sensu vindictam magnam: notabile. scilicet. malum inferendi. Et hec est magna nola peccatum mortale: quam quatit dominus Mat. v. Qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. id est. pena eterna: facit enim contra charitatem proximi: volendo sibi malum iniuste.

Quarta nola est: ultra primum in voce et moribus: vindicationes sine tamen verbis contumeliosas: ut scilicet. racha: aut alias interiectio affectus ire expressas: et hec nola peior potius: et gravior peccatum mortale. De hac dicit scriptura dominus Qui dixerit fratri suo racha: reus erit perditionis.

Quinta nola: ultra primum ex ira in verbis contumelie aut iniuriam dicens

Turba. XXXIII. XII

Ad fatue/stulte/stolide/ ecce longipes/ claudere rē. hec dicuntur quicia: vel ne
quā fur/latro: hec sunt stumelic fin b. Tho. Nec nola pcedētibz pes
tor. qz graui⁹ pctm: de q̄ Chis: Qui dixerit fatue/re⁹ erit gebēne ignis
Sed qd de Lbio r Paulo/ q̄ discipulos appellabāt stultos r insensas
tor: Dico q nō ex ira iniusta/ s; ppter correptionem fecerūt. scda scde.

Sexta nola est: vltra pūpere in facta/ rixas/ vbera/ vulneratōnes:
aut mortē inferēdo: aut res auferēdo/ domos pburēdo rē. Adhuc ma
ior hec/ q̄ se r aliū perimit. se piculosius tñ. O fatue vt alteri⁹ asinā cor
pus. s. perimas/ pus aiām tuā perimis r gladio transodis. Plane in
aiām pimi nō potes/ sed asinā ei⁹: quā occisa/ ampl⁹ nō habes (iuxta
dñi vocē) qd amplius facias. Cur nō vindictā reseruas dño: q̄ hostis
tui aiām r corp⁹ posset mittere in gebēnā sine tuo dāno. O stulte trās
fodis te/ vt primo palliū transodias.

Septima nola: irā retinere. Stultissimū est hz piculosissimū. Sol
nō occidat sup iracūdiā vestrā. r cur ita me trāseat in odiū. Ira siq̄dē
odiū generat: ex festuca fiet trabs: ex paruo grāde pctm. Quid grādi⁹
odio qd homicidio pparat: Si mihi non credis/ crede r audi Joans
nē: Dñs q̄ odit fratrē suū/ homicida est. Quid deo displicētius r di
abolo placid⁹ odio: plane nihil. Siq̄dē extinctrix charitatis est: q̄ ma
xime deo placet/ diabolo displicet. h est odiū/ p̄sus humane nature cō
trariū: hō naturalr est aiā māfuetum r misericors: hāc naturā aufert
hōi odiū r ira. Intuere dētes tuos/ yngues r os/ si rabiei an māfuetu
dñi attestent. Fere rabide yngues hnt acutos/ fortes/ recuruos/ r ma
gnos/ ric⁹ lōgos oris r dētes adūncatos. Non ita hō/ sed leo r vsus. I
Noli ḡ animo degenerare a natura o hō: irā p̄tine: nihil tibi plane in
de honoris q̄ moribz silis es bestijs: quēadmodū tñ qdā hē stulti pu
tant se ideo magnos estimari. Quid glāris qz instar canis nō aliā nū
si r lām pferre nouisti: Est ne tibi glōsum putas/ qz frōrem rugosam
vt thaurus p̄tendit: immo vt insan⁹ r furēs: Ira furor breuis (ait Ho
ra.) a furēte nō differt/ nisi t̄pis breuitate. Utinā se in speculo dum fur
rit ira p̄spiceret: videret plane infantentis vultū. Quid est q̄ toti fami
lic molestissimū es omibz/ ignis r spine: omnes te amplectētes pūgis: r
instar ligni igniti exuris/ serpēs sp̄ ignem ore vomēs. Graue est saxū/ D
r onerosa est arena: sed ira stulti vtroqz grauior est. Prouer. xx vii. itē
p̄formiter Eccl. xxij. Sup plumbū qd grauius: r qd illi aliud nomen
q̄ fatuus: Sed nedum primo/ sed r tibūpi molestissim⁹ r damnosissi
mus: in corpe damnū sentit q̄ iracūdius est. Multos ira perijisse vidis 3
mus r legimus: r breuioris vite sunt hoies iracūdi: sicut r bestie. Zez 4
lus r iracūdia minuent dies. Eccl. xxx. Etiam rez damna crebro sen
tiunt iracūdi: hō iracund⁹ p vna alapa amittit qñqz cētum libras. vñ
Eccl. xx. Oburgatioz iracūdia annihilabūt substātiā. Et hec qdē dā 5
na tolerabilia: nisi r aia detrimētū sentiret/ quā ira excecet. Ira impe

Iracundorum

dit animū nē possit discernere vep. **Ps.** Turbat⁹ est a furore oculus meus. **Dia** qz bona aufert: misericordiam. Ira em̄ nō hz misericordiam/neqz irrupens furor. **Prover.** xiiij. qz finis ire est victoria. Sed z verā iusticiā aufert. Ira em̄ viri iusticiā non opat. Plane q̄ irat⁹ iudicat (vt dē glo. ibidē) etiā si iusticiā iudicat/tñ diuini examinis iusticiā (in quā p̄ turbatio nō cadit) nō p̄t imitari. Putat aliqñ corrector q̄ iratus est iuste agere: s; errat. Nā si ira correctorē super/an̄ opp̄mit qz corrigit. Et sub specie zeli iusticie furor est. **Zel⁹** iusticie q̄si ignis ardere d; de oleo miscōie. Et sicut ignis absqz oleo lāpadē destruit nisi assit oleū: sic zelus iusticie cor bois destruit nisi assit oleū miscōie. **Tādē** ira aie oia mala introducit. **Siqdē** (vt dē b. Gregori⁹) ianua oim vitioz iracundia: q̄ clausa virtutib; intrinsec⁹ dat q̄es/apta ad oē faci⁹ armabitur anim⁹. **Ego** intelligo fm̄ mētē doc. scri: qz ira est ianua vitioz p̄ accidens. s. remouēdo p̄hibēs. i. impediēdo iudiciū rōis/p̄ qd̄ hō trahit a malis. **Directe** aut̄ z p̄ se est aliqz cā sp̄aliū p̄ctōz: q̄ dicunt filie cr⁹. **Rogemus** dñm vt nos custodiat. Amen.

Sabbato ante Palmarum. viij. Aprilis.

Stultoz infinitus est numerus. **Ecc̄s.** j. Bestia diei.

Ricchimachta turma stultoz est singulariū: q̄ sua sunt q̄rē tū z p̄tinaciū **Eurichtrig** narrē) Possunt autem discerni tribus nolis.

Prima nola est: singularia exercitia cōib; neglectis assumere. **Sunt** qdam supbi/vane glōsi/p̄cipue in religioib;: q̄b; nō sufficit facere sicut alij faciūt/vel tenere qd̄ iubet cōis regula monasterij: sed vult sanctior oib; apparere: vult plus ceteris agere vt yltra ceteros appareat. **Proinde** nō sufficit qd̄ cōis regula monasterij vel maior; cōhortant̄ exēpla: nō tñ melior esse studet/s; videri meli⁹ viuere gēstir: q̄ tenuis dicere possit: **Nō** sum sicut ceteri hoies. **Si** vis eos determinatus noscere/attēde q̄ dico: z q̄si puulas nolas huc p̄ncipali annexas accipito quēadmodū ieiunia/orōes/vigilias z silia p̄sumat. **Ecce** plus sibi blandit̄ de vno ieiunio qd̄ ceteris p̄adentib; facit/qz si cū ceteris septē dieb; ieiunauerit. **Ecce** vna nolula. **Melior** sibi videt̄ vna oratiūcula peculiaris/qz tota psalmodia vnus noctis. **Ecce** alia. **Ad** oia sua strenu⁹/ad p̄munia piger. **Ecce** tertia nola. **Vigilat** in lecto/dormit in choro: cūqz alijs spallētib; tota nocte ad vigilias dormiter: post vigilias alijs in claustro q̄scētib;/sol⁹ in oratorio manet. **Ecce** q̄rta. **Inter** prandētes crebro solet oculos iactare p̄ mēsas: vt si quē min⁹ comedere viderit/victū se doleat: z idipm̄ incipiat sibi subtrahere crudelr qd̄ necessario victui p̄uiderat indulgendū/plus glē detrit̄ mētū qz sanus metuēs cruciatū. **Ecce** q̄nta. **Pallore** suū z maciē in manib;/z cetera q̄ p̄t videre specular. **Ecce** sexta. **Hic** oēs iudicat.